

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tionde avdelningen)

den 16 november 2017*

”Överklagande – Skiljedomsklausul – Sjätte ramprogrammet för verksamhet inom området forskning, teknisk utveckling och demonstration (2002–2006) – Återkrav av en del av de belopp som betalats ut till klaganden – Schablonersättning”

I mål C-250/16 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingavs den 2 maj 2016,

Ludwig-Bölkow-Systemtechnik GmbH, Ottobrunn (Tyskland), företrätt av M. Núñez Müller, Rechtsanwalt,

klagandebolaget,

i vilket den andra parten är:

Europeiska kommissionen, företräd av T. Maxian Rusche och F. Moro, båda i egenskap av ombud,

svarande i första instans

meddelar

DOMSTOLEN (tionde avdelningen)

sammansatt av tillförordnade avdelningsordföranden A. Borg Barthet (referent) samt domarna M. Berger och F. Biltgen,

generaladvokat: M. Campos Sánchez-Bordona,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: tyska.

Dom

- 1 Ludwig-Bölkow-Systemtechnik GmbH har i överklagandet yrkat att den dom som meddelades av Europeiska unionens tribunal den 19 februari 2016, Ludwig-Bölkow-Systemtechnik/kommissionen (T-53/14, ej publicerad, EU:T:2016:88) (nedan kallad den överklagade domen), ska upphävas. Genom denna dom biföll tribunalen delvis bolagets talan om fastställelse av dels att Europeiska kommissionen inte hade rätt att begära att bolaget skulle återbetala de förskott som hade betalats ut med avseende på tre kontrakt, dels att bolaget inte var skyldigt att betala schablonersättningar till kommissionen.

Bakgrund till tvisten

- 2 I punkterna 1–19 i den överklagade domen sammanfattas bakgrunden till tvisten enligt följande:
  - 1 I enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2321/2002 av den 16 december 2002 om regler för företags, forskningscentras och universitets deltagande i, samt om regler för spridning av forskningsresultat för, genomförandet av Europeiska gemenskapens sjätte ramprogram (2002-2006) (EGT L 355, 2002, s. 23), och inom de ramar som anges i Europaparlamentets och rådets beslut nr 1513/2002/EG av den 27 juni 2002 om sjätte ramprogrammet för Europeiska gemenskapens verksamhet inom området forskning, teknisk utveckling och demonstration med syfte att främja inrättandet av det europeiska området för forskningsverksamhet samt innovation (2002–2006) (EGT L 232, 2002, s. 1), ingick Europeiska gemenskapernas kommission tre kontrakt om ekonomiskt stöd med bland annat klagandebolaget [Ludwig-Bölkow-Systemtechnik]. Det sistnämnda är ett konsultföretag inom teknologi och strategi, som huvudsakligen är verksam inom områdena energi, mobilitet och hållbarhet.
  - 2 Med avseende på det första kontrakt, vilket rörde ett projekt kallat "Development of a harmonised 'European Hydrogen Energy Roadmap' by a balanced group of partner from industry, European regions and technical and socio-economic scenario and modelling experts" (utveckling av en harmoniserad "EU-färdplan för väteenergi" av en väl avvägd sammansättning av samarbetspartners från industrin och regioner i Europa samt experter inom tekniska och socioekonomiska scenarier och modellering) (nedan kallat "projektet HyWays"), och det andra kontraktet, vilket rörde ett projekt kallat "Handbook for Approval of Hydrogen Refuelling Stations" (handbok för godkännande av stationer för tankning av väte) (nedan kallat "projektet HyApproval"), deltog klagandebolaget såsom samordnare. Vad avser det tredje kontraktet, vilket rörde projektet "Harmonisation of Standards and Regulations for a sustainable Hydrogen and Fuel Cell Technology" (harmonisering av standarder och föreskrifter för en hållbar teknik för bränsleceller och väte) (nedan kallat "projektet HarmonHy"), utgjorde klagandebolaget bara en av avtalsparterna i konsortiet.
  - 3 Enligt artikel 12 i samtliga kontrakt är belgisk lag tillämplig på kontrakten.
  - 2 Artikel 13 i nämnda kontrakt innehåller en skiljedoms klausul enligt vilken tribunalen är ensam behörig att pröva tvister mellan kommissionen och kontraktsparterna som avser kontraktens giltighet, tillämpning eller tolkning.
  - 5 De allmänna kontraktsvillkoren, vilka enligt artikel 14 i samtliga kontrakt utgör del av kontrakten, omfattar ett första avsnitt rörande bland annat genomförandet av projekten, kontraktens upphörande, och ansvarsfrågor (punkterna II.2–II.18), ett andra avsnitt rörande finansiella bestämmelser, kontroller, revision, återbetalning och sanktionsåtgärder (punkterna II.19–II.31), och ett tredje avsnitt med bestämmelser om immateriella rättigheter (punkterna II.32–II.36).

6 I punkt II.19.1 i de allmänna kontraktsvillkoren anges vilka utgifter som är berättigade till stöd från unionen. Punkten har följande lydelse:

”Utgifter för projektets genomförande ska uppfylla följande villkor för att vara stödberättigade:

- a) de ska vara faktiska, ekonomiskt försvarbara och nödvändiga för genomförandet av projektet,
- b) de ska fastställas i enlighet med kontraktspartens vanliga bokföringsprinciper,
- c) de ska uppkomma under projektets genomförandetid såsom denna anges i artikel 4.2 ...,
- d) de ska bokföras av den kontraktspart som har haft utgifterna senast vid den tidpunkt då revisionsintyget enligt punkt II.26 utfärdas. Bokföring av utgifter och inkomster ska ske enligt bokföringsreglerna i den stat där kontraktsparten är etablerad och ska göra det möjligt att direkt fastställa sambandet mellan utgifter och inkomster som sammanhänger med projektets genomförande och den övergripande redovisningen rörande kontraktspartens samlade verksamhet ...”

7 I punkt II.19.2 a–h i de allmänna kontraktsvillkoren anges åtta kategorier av kostnader som inte är stödberättigade. I punkt II.19.2 i anges därutöver att kostnader som inte uppfyller kraven enligt punkt 1 inte är stödberättigade.

8 I punkterna II.20 och II.21 i de allmänna kontraktsvillkoren anges två slags kostnader som är stödberättigade under de förutsättningar som anges i punkt II.19. Det rör sig för det första om direkta kostnader, som är direkt hänförliga till projekten, och för det andra om indirekta kostnader som inte är direkt hänförliga till projekten, men som i kontraktspartens bokföringsystem kan identifieras och hänföras till de direkta kostnaderna.

9 I punkt II.22.1 i de allmänna kontraktsvillkoren föreskrivs tre modeller för kostnadsredovisning, däribland modellen för hela kostnaden vilken kontraktsparterna använder för uppförande av stödberättigade direkta och indirekta kostnader och modellen för hela kostnaden – schablonsats vilken kontraktsparterna använder för uppförande av stödberättigade direkta kostnader och en schablonsats för indirekta kostnader. Denna schablonsats motsvarar 20 procent av alla direkta kostnader minus kostnaderna för underleverantörskontrakt, vilket är avsett att täcka kontraktspartens samtliga indirekta kostnader inom ramen för projektet.

10 I punkt II.24.2 andra stycket i de allmänna kontraktsvillkoren anges att unionens ekonomiska bidrag inte får utgöra en vinstkälla för kontraktsparterna.

11 Enligt punkt II.29.1 i de allmänna kontraktsvillkoren kan kommissionen när som helst under kontraktets löptid och under fem år efter det att projektet avslutats genomföra revisioner. Revisionerna får omfatta vetenskapliga, ekonomiska, tekniska och andra aspekter – såsom till exempel bokförings- och förvaltningsprinciper – som har betydelse för att projektet och kontraktet genomförs på ett korrekt sätt.

12 Punkt II.30 i de allmänna kontraktsvillkoren har följande lydelse:

”Utan att det påverkar andra bestämmelser i detta kontrakt kommer kontraktsparterna överens om att [unionen], i syfte att skydda sina ekonomiska intressen, har rätt att begära en schablonersättning från en kontraktspart vars utgifter visar sig vara överdrivna och såsom en följd härav felaktigt har mottagit ett ekonomiskt bidrag från [unionen]. Kontraktsparten ska återbetala det felaktigt utbetalade ekonomiska bidraget jämte schablonersättningen.

1. Storleken på schablonersättningen ska vara proportionerlig i förhållande till den överdrivna utgiften och den felaktigt utbetalade delen av bidraget från [unionen]. Schablonersättningen beräknas på följande sätt:

Schablonersättning = det felaktigt utbetalade ekonomiska bidraget × (den överdrivna utgiften/återkrävt belopp)

- Vid beräkningen av schablonersättningen beaktas enbart perioden som är hänförlig till det bidrag från [unionen] som kontraktspartens krävs på för denna period. Vid beräkningen beaktas inte hela bidraget från [unionen].
2. Kommissionen informerar den kontraktspart som den anser är skyldig att betala en schablonersättning om institutionens begäran om betalning genom rekommenderad försändelse med mottagningsbevis. Kontraktspartens har 30 dagar på sig att besvara [unionens] begäran om ersättning.
  3. Det tillämpliga förfarandet vid återbetalning av ett felaktigt utbetalt ekonomiskt bidrag och betalning av en schablonersättning fastställs i enlighet med bestämmelserna i punkt II.31.
  4. Kommissionen har rätt att begära ersättning för alla fastställda överdrivna utgifter efter det att kontraktet har löpt ut, i enlighet med bestämmelserna i punkt II.30.1–6.
  5. Dessa bestämmelser påverkar inte administrativa och ekonomiska sanktioner som kommissionen kan vidta mot försumliga kontraktspart i enlighet med budgetförordningen eller andra civilrättsliga rättsmedel som [unionen] eller en annan kontraktspart har rätt att använda sig av. Nämnade bestämmelser utesluter inte heller att medlemsstaternas myndigheter tillgriper straffrättsliga förfaranden.
  6. Såsom föreskrivs i budgetförordningen kan en kontraktspart som allvarligt har åsidosatt sina förpliktelser enligt kontraktet krävas på en straffavgift som motsvarar mellan 2 och 10 procent av det ekonomiska bidrag som kontraktspartens mottagit från [unionen]. Procentsatsen får höjas till mellan 4 och 20 procent om liknande händelser upprepas inom fem år från det första åsidosättandet.”
- 13 I februari 2008 genomförde kommissionen, med tillämpning av punkt II.29 i de allmänna kontraktsvillkoren, en revision rörande det korrekta genomförandet av de omtvistade kontrakten.
  - 14 Den 17 mars 2011 delgav kommissionen klagandebolaget en preliminär revisionsrapport. Genom skrivelser av den 21 och den 22 april 2011 tog klagandebolaget ställning till nämnda rapport.
  - 15 Den 25 juli 2011 delgav kommissionen klagandebolaget den slutgiltiga revisionsrapporten. I rapporten konstaterade kommissionen att klagandebolaget hade fastställt sina stödberättigade personalkostnader till en för hög nivå. Enligt rapporten hade dessutom kostnaderna för forskning felaktigt betecknats som förvaltningskostnader. Slutligen hade ränta på förskott på sammanlagt 1 707,40 euro inte redovisats.
  - 16 Med avseende på de tre kontrakten som, vid denna tidpunkt, hade löpt ut och för vilka hela det ekonomiska bidraget från unionen hade betalats ut, underrättade kommissionen klagandebolaget om att debetnotor skulle översändas till det.
  - 17 Mellan den 10 augusti 2011 och den 11 november 2013 hade klagandebolaget och kommissionen skriftlig kontakt. Parterna var oense med avseende på slutsatserna i den slutgiltiga revisionsrapporten.
  - 18 Den 9 december 2013 översände kommissionen flera debetnotor till klagandebolaget. Av dessa framgick att det belopp som skulle återbetalas till kommissionen uppgick till 218 539,62 euro med avseende på projektet HyWays, till 75 407,06 euro med avseende på projektet HyApproval och till 47 128,39 euro med avseende på projektet HarmonHy. Kommissionen krävde dessutom klagandebolaget på schablonersättningar med stöd av punkt II.30 i de allmänna kontraktsvillkoren. Det rörde sig närmare bestämt om 60 402,30 euro för projektet HyWays, 11 019,61 euro för projektet HyApproval och 10 002,17 euro för projektet HarmonHy.
  - 19 Efter det att talan hade väckts utfärdade kommissionen kreditnotorna nr 3 233 150 004, nr 3 233 150 005 och nr 3 233 150 006 till förmån för klagandebolaget. Kreditnotorna avsåg beloppen 108 753,52 euro, 10 875,35 euro respektive 23 404,88 euro.”

Talan vid tribunalen och den överklagade domen

- 3 Genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 20 januari 2014 väckte klagandebolaget talan och yrkade att tribunalen skulle fastställa följande. För det första hade kommissionen inte beräknat kostnaderna för de tre projekten i enlighet med kontraktsvillkoren, för det andra var det ekonomiska bidrag som klagandebolaget hade mottagit från unionen med avseende på projektet HyWays mindre än vad som angavs i de två debetnotorna som hade ställts ut av kommissionen, för det tredje hade kommissionen felaktigt kvalificerat om förvaltningskostnader såsom forskningskostnader i projektet HyApproval, för det fjärde var klaganden inte skyldig att betala kommissionen schablonersättningar inom ramen för de tre projekten och slutligen, för det femte, hade kommissionen felaktigt ställt ut de omtvistade debetnotorna. De belopp som klagandebolaget var skyldigt var nämligen lägre än vad som angavs i dessa notor.
- 4 Till stöd för sin talan åberopade klagandebolaget fyra grunder. Enligt den första grunden hade kommissionen felaktigt beslutat att inte godta den metod för beräkning av projektkostnader som klagandebolaget hade föreslagit. I den andra grunden gjorde klagandebolaget gällande att kommissionen felaktigt hade angett att klagandebolaget inom ramen för projektet HyWays hade erhållit ett ekonomiskt bidrag på 604 240,79 euro. Den tredje grunden röde den omständigheten att vissa kostnader som hade uppkommit inom ramen för kontraktet avseende projektet HyApproval hade kvalificerats om på ett felaktigt sätt. Slutligen, enligt den fjärde grunden, var kommissionens begäran om schablonersättning felaktig.
- 5 Vad avser det andra och det tredje yrkandet fastställde tribunalen att det sagnades anledning att döma med avseende på dessa yrkanden eftersom kommissionen, genom att utfärda kreditnotorna nr 3 233 150 004 och nr 3 233 150 006, hade medgett att klagandebolagets krav var berättigade.
- 6 Tribunalen ogillade klagandebolagets första yrkande avseende metoden för beräkning av projektkostnader. Tribunalen fastställde bland annat, i punkt 58 i den överklagade domen, att kommissionen hade gjort en riktig bedömning när den underkände den bokföringsmetod för kostnader som användes av klagandebolaget med hänvisning till att den innebar att kostnader redovisades som varken var faktiska, ekonomiskt försvarbara eller nödvändiga för genomförandet av projektet i den mening som avses i punkt II.19.1 a i de allmänna kontraktsvillkoren.
- 7 Vad avser det fjärde yrkandet avseende schablonersättningar prövade tribunalen huruvida kommissionens tillämpning av punkt II.30 i de allmänna kontraktsvillkoren under omständigheterna i målet var förenlig med bestämmelserna i den belgiska civillagen vilka reglerar användningen av vitesklausuler. Vid denna prövning kom tribunalen fram till att de belopp som klagandebolaget skulle betala i form av schablonersättningar, med tillämpning av artikel 1231 i den belgiska civillagen, skulle sänkas till ett belopp som motsvarade 10 procent av de förskott som klagandebolaget felaktigt hade erhållit.

Parternas yrkanden

- 8 Klagandebolaget har yrkat att domstolen ska
  - upphäva den överklagade domen i den del som tribunalen ogillade klagandebolagets första och femte yrkande,
  - upphäva den överklagade domen i den del som tribunalen fastställde att de belopp som klagandebolaget skulle betala i form av schablonersättningar skulle sänkas till ett belopp som motsvarade 10 procent av de förskott som skulle återbetalas med avseende på projekten HyWays, HyApproval och HarmonHy samt fastställa att klagandebolaget inte är skyldigt att betala tillbaka några belopp i form av schablonersättningar,

- upphäva den överklagade domen i den del som tribunalen förpliktade klagandebolaget att bära sina egna rättegångskostnader, och
  - förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna i såväl förfarandet vid domstolen som i förfarandet vid tribunalen.
- 9 Kommissionen har yrkat att överklagandet ska ogillas och att klagandebolaget ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.
- 10 Kommissionen anser att överklagandet ska avvisas i den del som det rör tribunalens fördelning av rättegångskostnader i den överklagade domen, vilka är hänförliga till det andra och det tredje yrkandet med avseende på vilka tribunalen fastställde att det saknades anledning att döma.

Prövning av överklagandet

Yrkandena i överklagandet i de delar som de avser de omtvistade kontrakten

- 11 Till stöd för överklagandet har klagandebolaget åberopat fem grunder avseende bristande motivering, åsidosättande av principen om god tro, missuppfattning av bevisning, åsidosättande av artiklarna 1162, 1134 och 1135 i den belgiska civillagen och, slutligen, felaktig rättstillämpning vid tillämpningen av schablonersättningar.

Den första grunden

– Parternas argument

- 12 I den första grunden har klagandebolaget gjort gällande att tribunalen åsidosatte sin motiveringsskyldighet, i punkterna 51, 55 och 58 i den överklagade domen, när den underkände den metod för beräkning av timersättning som klagandebolaget hade använt med hänvisning till att denna metod gav upphov till högre kostnader ”som varken var faktiska, ekonomiskt försvarbara eller nödvändiga för genomförandet av projektet” och, dessutom, innebar att kommissionen medverkade till att ”alla klagandebolagets kostnader täcktes, utan att deras samband med projekten undersöktes på något sätt”.
- 13 Klagandebolaget har anfört att motiveringen i dessa punkter är obegriplig i den mån som den kvot som klagandebolaget hade använt (kostnader/redovisningsbara arbetstimmar) hade en mycket närmare koppling till de projekt som avsågs i kontrakten än den kvot som kommissionen hade använt [kostnader/samtliga arbetstimmar (redovisningsbara och icke redovisningsbara)]. Den sistnämnda kvoten inkluderade nämligen inte bara andra projekt, utan även samtliga arbetstimmar utan koppling till projekten.
- 14 I sin replik uppgav klagandebolaget att de kunskaper som hade förvärvats inom ramen för projektuppföljning och vidareutveckling av projekten säkerställde och förbättrade kvaliteten på samtliga projekt, inklusive på de omtvistade projekten. Av detta följer att kostnaderna för projektuppföljning och vidareutveckling av projekten är stödberättigade kostnader, enligt punkterna II.19.1 och II.20.1 i de allmänna kontraktsvillkoren.
- 15 Enligt kommissionen kan överklagandet inte bifallas på denna grund.

– Domstolens bedömning

- 16 Det ska erinras om att motiveringsskyldigheten i artikel 296 FEUF utgör en väsentlig formföreskrift som ska skiljas från frågan huruvida motiveringen är välgrundad, vilken ska hänföras till frågan huruvida den omtvistade rättsakten är lagenlig i materiellt hänseende. Motiveringen av ett beslut består nämligen i att beslutsfattaren formellt anger vilka skäl beslutet grundar sig på. Om dessa skäl innehåller felaktigheter, inverkar detta på beslutets lagenlighet i materiellt hänseende, men inte på motiveringen av beslutet, som kan vara tillräcklig trots att den innehåller felaktiga skäl. Härav följer att invändningar och argument som avser att ifrågasätta rättsaktens lagenlighet i materiellt hänseende saknar verkan om de åberopas till stöd för en grund som avser avsaknad av, eller otillräcklig, motivering (dom av den 18 juni 2015, Ipatau/rådet, C-535/14 P, EU:C:2015:407, punkt 37 och där angiven rättspraxis).
- 17 I den mån som klagandebolagets resonemang till stöd för den första grunden kan förstås så, att det antingen syftar till att bestrida att tribunalens bedömning av metoden för beräkning av timersättningen var välgrundad, eller till att visa att tribunalen har motiverat sin bedömning, i punkterna 51, 55 och 58 i den överklagade domen, på ett motstridigt och tvetydigt sätt, saknar detta resonemang grund.
- 18 Tribunalen erinrade nämligen i punkterna 46–48 i denna dom om de egenheter som unionens finansiering inom ramen för kontrakt avseende ekonomiskt stöd uppvisar innan den, med beaktande av dessa egenheter, prövar huruvida kommissionen hade rätt att underkänna den metod för fastställande av stödberättigade kostnader vilken hade tillämpats av klagandebolaget med hänvisning till att den inte var förenlig med kontraktsvillkoren.
- 19 I punkt 51 i nämnda dom anförde tribunalen att klagandebolagets beräkningsmetod ”innebär att en del av de timmar som dess medarbetare arbetat inte omfattas av beräkningen av timersättningen. Detta gäller till exempel för timmar som ägnats åt uppföljning och vidareutveckling av projektet, deltagande i konferenser, prospektering och uppföljning av kundkontakter, med anledning av att dessa timmar inte ägnats åt tillhandahållande av tjänster till samtliga uppdragsgivare, och, följaktligen, inte är stödberättigade”. Enligt tribunalen ”innebär detta att den grund som utgör nämnare är snävare än den som utgörs av samtliga lönetimmar och, följaktligen, att timersättningen blir högre”, med följderna att ”när den väl tillämpas på det antal timmar som faktiskt har arbetats inom ramen för projekten, redovisas högre kostnader”.
- 20 I punkt 55 i den överklagade domen angav tribunalen att ”minskningen av grunden för beräkning av timersättningen och den ökning av de stödberättigade kostnaderna som följer härav innebär att kommissionen medverkar till att alla klagandebolagets kostnader täcks, utan att deras samband med projekten som finansieras av unionen undersöks på något sätt”. Av detta drog tribunalen, i punkt 56 i denna dom, slutsatsen att ”denna approach, vilken i och för sig kan anses vara laglig när fråga är om ett klassiskt avtal om tillhandahållande av tjänster, ... inte är förenlig med särdragen för de aktuella kontrakten om ekonomiskt stöd”.
- 21 Tribunalen bedömde i enlighet härmed att det inte var av avgörande betydelse huruvida den av klagandebolaget använda kvoten hade en nära koppling till de projekt som avsågs i kontrakten om ekonomiskt stöd, utan huruvida kostnaderna, vid tillämpningen av nämnda kvot, fördelades på samtliga arbetstimmar, vilket säkerställde att unionens budget inte finansierade kostnaderna för att följa upp och vidareutveckla projektet, delta i konferenser, prospektera och att följa upp kundkontakter.
- 22 Tribunalen motsade därmed inte sig själv när den i punkt 58 i den överklagade domen fastställde att kommissionen hade gjort en riktig bedömning när den underkände den metod för bokföring av kostnader som användes av klagandebolaget med hänvisning till att den innebar att kostnader redovisades som varken var faktiska, ekonomiskt försvarbara eller nödvändiga för genomförandet av projektet i den mening som avses i punkt II.19 i de allmänna kontraktsvillkoren.

23 Överklagandet kan följaktligen inte vinna bifall såvitt avser den första grunden.

Den andra grunden

– Parternas argument

24 I den andra grunden har klagandebolaget gjort gällande att tribunalen genom att inte fastställa att kommissionen hade åsidosatt den allmänna principen om god tro, vilken gäller i relationerna mellan unionens institutioner och marknadens operatörer, själv åsidosatte denna princip.

25 I den första delen av den andra grunden har klagandebolaget gjort gällande att kommissionen åsidosatte nämnda princip i den mån som den underlät att, i punkt II.19 och följande punkter i de allmänna kontraktsvillkoren, ange på vilket sätt de stödberättigade kostnaderna skulle beräknas av dess kontraktspart. Enligt klagandebolaget nöjde sig kommissionen sålunda med att formulera allmänna principer och att, i punkt II.19.1 b i de allmänna kontraktsvillkoren, hänvisa till kontraktspartens vanliga bokföringsprinciper. Klagandebolaget har preciserat att principen om god tro ingår bland de allmänna principerna i unionsrätten som har fastställts av domstolen. Klagandebolaget har i detta hänseende hänvisat till flera domar däribland domen av den 12 juli 1957, Algera m.fl./gemensamma församlingen (7/56 och 3/57–7/57, EU:C:1957:7, s. 114 och 115) samt domen av den 29 april 2004, IPK-München och kommissionen (C-199/01 P och C-200/01 P, EU:C:2004:249, punkt 78).

26 I den andra delen av den andra grunden har klagandebolaget anfört att tribunalen också åsidosatte denna princip genom att, i punkterna 50–63 i den överklagade domen, inte godta den metod för beräkning av timersättning som användes av klagandebolaget och genom att, i punkt 59 i denna dom, nöja sig med att ange att hänvisningen till modellen för hela kostnaden inte räckte för att visa att den beräkningsmetod som hade använts av klagandebolaget var förenlig med bland annat punkt II.19.1 a i de allmänna kontraktsvillkoren.

27 Kommissionen har anfört att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den andra grunden. I första hand eftersom grunden inte kan tas upp till sakprövning och i andra hand eftersom den är grundlös.

– Domstolens bedömning

28 Vad avser den första delen av den andra grunden avseende kommissionens åsidosättande av den allmänna unionsrättsliga principen om god tro konstaterar domstolen att klagandebolaget, genom sitt resonemang till stöd för denna delgrund, enbart ifrågasätter kommissionens beslut. Ett sådant resonemang, vilket inte avser den överklagade domen, kan inte upptas till sakprövning i ett mål om överklagande.

29 Vad avser den andra delen av denna grund, avseende tribunalens åsidosättande av principen om god tro, erinrar domstolen om att enligt dess praxis skulle det, om en part tilläts att vid domstolen åberopa en ny grund som denne inte har åberopat vid tribunalen, innebära att vederbörande vid domstolen kunde anhängiggöra en mer omfattande tvist än den som tribunalen har prövat. Domstolen är i ett mål om överklagande i princip endast behörig att pröva tribunalens bedömning av de grunder som har åberopats vid tribunalen. Ett argument som inte har tagits upp i första instans utgör emellertid inte en ny grund som inte kan tas upp till sakprövning i målet om överklagande om det endast innebär en utvidgning av ett argument som tidigare framställdes inom ramen för en grund som anförts i ansökan till tribunalen (dom av den 28 juli 2016, Tomana m.fl./rådet och kommissionen, C-330/15 P, ej publicerad, EU:C:2016:601, punkt 33 och där angiven rättspraxis).

- 30 Då klagandebolaget i den andra delen av denna grund har gjort gällande att tribunalen borde ha fastställt att kommissionen hade åsidosatt principen om god tro konstaterar domstolen att detta resonemang inte togs upp vid tribunalen. Denna delgrund är således ny och kan därmed inte prövas i sak.
- 31 Av detta följer att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den andra grunden vilken inte kan tas upp till sakprövning.

Den tredje grunden

– Parternas argument

- 32 I den tredje grunden har klagandebolaget gjort gällande att tribunalen missuppfattade bevisningen.
- 33 I den första delen av denna grund har klagandebolaget gjort gällande att tribunalen missuppfattade den bevisning och de faktiska omständigheter som klagandebolaget hade tagit upp till stöd för sitt resonemang, genom att i punkterna 55, 56 och 58 i den överklagade domen konstatera att den metod för bokföring av kostnader som användes av klagandebolaget ledde till att kostnader som varken var faktiska, ekonomiskt försvarbara eller nödvändiga för genomförandet av projektet, och följaktligen inte kunde anses vara stödberättigade för genomförandet av projekten i fråga, redovisades. Klagandebolaget har i detta avseende preciserat att tribunalen, i punkt 46 i denna dom, erinrade om att ”de stödberättigade kostnaderna inte [fick] leda till att kontraktsparten gick med vinst”. Å ena sidan anförde klagandebolaget, inom ramen för sin talan i första instans, att dess beräkningsmetod inte ledde till att bolaget gick med vinst, utan tvärtom, på sin höjd kunde leda till att bolagets kostnader för projektet täcktes, medan kommissionens beräkningsmetod ledde till att bolaget gjorde avsevärda förluster. Å andra sidan grundar sig skälen i punkt 58 i nämnda dom på felaktiga omständigheter, vilka strider mot de omständigheter som klagandebolaget har presenterat och styrkt.
- 34 I den andra delen av denna grund har klagandebolaget gjort gällande att tribunalen, utan att ha inhämtat bevisning med avseende på den beräkningsmetod som användes av klagandebolaget, fastställde att klagandebolaget hade gått med vinst och att det saknades en tillräckligt nära koppling mellan de återopade kostnaderna och projekten i fråga.
- 35 I den tredje delen av denna grund har klagandebolaget kritiserat tribunalen för att den inte definierade ”alla kostnader” när den i punkt 55 i den överklagade domen angav att klagandebolagets beräkningsmetod innebar att kommissionen medverkade till att ”alla klagandebolagets kostnader täcktes”.
- 36 I den fjärde delen av den tredje grunden har klagandebolaget slutligen gjort gällande att tribunalen på ett uppenbart sätt missuppfattade kommissionens resonemang, i den mån som den, i punkt 61 i den överklagade domen, bedömde att tolkningen av punkt II.19 och följande punkter i de allmänna kontraktsvillkoren var ”entydig”. Tolkningen av dessa villkor var nämligen inte entydig ens för kommissionen, då den såsom täljare för kvoten för timersättningen ena gången använde ”personalkostnaderna”, andra gången använde ”alla kostnader”.
- 37 Enligt kommissionen kan överklagandet inte vinna bifall såvitt avser den tredje grunden.

– Domstolens bedömning

- 38 Enligt fast rättspraxis är tribunalen ensam behörig att fastställa de faktiska omständigheterna, utom då det av handlingarna i målet framgår att de fastställda omständigheterna är materiellt oriktiga, och att bedöma bevisningen. Fastställandet av de faktiska omständigheterna och bedömningen av bevisningen

utgör således inte, med undantag för då tribunalen har missuppfattat omständigheterna eller bevisningen, en rättsfråga som ska prövas av domstolen (dom av den 29 oktober 2015, kommissionen/ANKO, C-78/14 P, EU:C:2015:732, punkt 22 och där angiven rättspraxis).

- 39 Om en klagande gör gällande att tribunalen har missuppfattat bevisningen, ska klaganden, enligt artikel 256 FEUF, artikel 58 första stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol och artikel 168.1 d i domstolens rättegångsregler, ange exakt vilka bevis som tribunalen har missuppfattat och visa de bedömningsfel som klaganden anser har orsakat denna missuppfattning hos tribunalen. Enligt fast rättspraxis ska det utifrån handlingarna i målet vara uppenbart att tribunalen missuppfattat bevisningen eller de faktiska omständigheterna, utan att domstolen ska behöva göra en ny bedömning därav (dom av den 30 november 2016, kommissionen/Frankrike och Orange, C-486/15 P, EU:C:2016:912, punkt 99 och där angiven rättspraxis).
- 40 Även om klagandebolaget i den tredje grunden har åberopat missuppfattning av bevisning konstaterar domstolen att klagandebolaget i den första och den fjärde delen till stöd för nämnda grund har nöjt sig med att kritisera tribunalens bedömning av de faktiska omständigheterna i, å ena sidan, punkterna 55, 56 och 58 i den överklagade domen, enligt vilka klagandebolagets beräkningsmetod i princip innebar att kostnader som varken var faktiska, ekonomiskt försvarbara eller nödvändiga för genomförandet av projektet i fråga redovisades, och, å andra sidan, punkt 61 i denna dom, enligt vilken punkterna II.19–II.21 i de allmänna kontraktsvillkoren var entydiga. Klagandebolaget vill i själva verket att domstolen ska göra en ny bedömning i detta avseende av de faktiska omständigheterna, men har inte preciserat vilka delar av bevisningen som tribunalen missuppfattade. Den första och den fjärde delen av den tredje grunden kan följaktligen inte tas upp till sakprövning.
- 41 Vad avser den andra delen av denna grund kan tribunalen inte klandras för att den inte samlade in den nödvändiga bevisningen eftersom det åligger klagandebolaget att, vid behov, inkomma med all bevisning som stödjer dess argument inom ramen för den talan som det väckt vid tribunalen (se, för ett liknande resonemang, beslut av den 30 juni 2015, Evropaiki Dynamiki/kommissionen, C-575/14 P, ej publicerat, EU:C:2015:443, punkt 21).
- 42 Vad avser den tredje delen av den tredje grunden, i vilken klagandebolaget har kritiserat tribunalen för att inte ha definierat uttrycket ”alla kostnader” i punkt 55 i den överklagade domen, konstaterar domstolen att detta påstående är svårt att förstå och saknar relevans för en grund om missuppfattning av bevisning då det inte avser bevisning.
- 43 Överklagandet kan följaktligen inte vinna bifall såvitt avser den tredje grunden, vilken delvis inte kan tas upp till prövning och delvis är grundlös.

Den fjärde grunden

– Parternas argument

- 44 I den fjärde grunden har klagandebolaget gjort gällande att tribunalen genom att, i punkt 61 i den överklagade domen, fastställa att tolkningen av punkterna II.19–II.21 i de allmänna kontraktsvillkoren var entydig vad avsåg metoden för att fastställa de omtvistade kostnaderna och att det av denna anledning saknades anledning att beakta principer i belgisk civilrätt, åsidosatte artiklarna 1162, 1134 och 1135 i den belgiska civillagen.
- 45 Klagandebolaget har i detta avseende gjort gällande att det ankom på kommissionen att på ett tydligt sätt, före ingåendet av kontrakten i fråga, precisera hur kostnaderna skulle fastställas. Klagandebolaget har gjort gällande att några sådana preciseringar inte lämnades och att kontrakten därför var otydliga på denna punkt. Av denna anledning borde kontrakten enligt klaganden ha tolkats med beaktande av ovannämnda belgiska lagbestämmelser, enligt vilka ett avtal, för det fall det är oklart hur det ska

tolkas, ska tolkas till nackdel för den som har uppställt krav och till förmån för den som har påtagit sig skyldigheten och avtalsparterna är skyldiga att fullgöra avtal i enlighet med tro och heder. Enligt klagandebolaget borde tribunalen ha fastställt att den metod för beräkning av timersättning som bolaget föreslog var förenlig med de allmänna villkoren i kontrakten i fråga och de ovannämnda bestämmelserna i den belgiska civillagen. Klagandebolaget har gjort gällande att tribunalen, under dessa villkor, borde ha fastställt att de omtvistade debetnotorna inte överensstämde med kontrakten och följaktligen var olagliga.

- 46 Klagandebolaget har i detta avseende också anfört att i enlighet med domstolens rättspraxis och bland annat domen av den 26 februari 2015 (Planet/kommissionen, C-564/13 P, EU:C:2015:124, punkt 21), är tolkningen och tillämpningen av artiklarna 1162, 1134 och 1135 i den belgiska civillagen, i egenskap av nationell rätt som är tillämplig på kontrakten enligt en skiljedomsklausul, en rättsfråga som kan underställas domstolens prövning inom ramen för ett överklagande.
- 47 Enligt kommissionen kan överklagandet inte vinna bifall såvitt avser den fjärde grunden vilken inte kan tas upp till sakprövning eller är utan verkan.

– Domstolens bedömning

- 48 I den fjärde grunden har klagandebolaget i sak klandrat tribunalen för att den inte, i punkt 61 i den överklagade domen, tillämpade artiklarna 1162, 1134 och 1135 i den belgiska civillagen, med hänvisning till att definitionen av direkta och indirekta stödberättigade kostnader i punkterna II.19–II.21 i de allmänna kontraktsvillkoren var entydig och att det av denna anledning saknades anledning att beakta principerna om tolkning av kontrakt i belgisk civilrätt.
- 49 Domstolen konstaterar emellertid att klagandebolaget härigenom i själva verket har ifrågasatt tribunalens tolkning av punkterna II.19–II.21 i de allmänna avtalsvillkoren för kontrakten om ekonomiskt stöd, enligt vilken nämnda punkter var entydiga. Tribunalens tolkning av en avtalsbestämmelse utgör en fråga om faktiska omständigheter som inte som sådan kan prövas av domstolen inom ramen för ett överklagande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 29 oktober 2015, kommissionen/ANKO, C-78/14 P, EU:C:2015:732, punkt 23).
- 50 Överklagandet kan följaktligen inte vinna bifalla såvitt avser den fjärde grunden vilken inte kan tas upp till sakprövning.

Den femte grunden

– Parternas argument

- 51 I den första delen till stöd för den femte grunden har klagandebolaget anfört att tribunalen åsidosatte sin motiveringsskyldighet genom att, i punkt 79 i den överklagade domen, underkänna klagandebolagets resonemang vilket grundade sig på uppfattningen att punkt II.30 i de allmänna kontraktsvillkoren inte var förenlig med den allmänna moral som skyddas i artikel 1172 i den belgiska civillagen, med hänvisning till att resonemanget var ”uppenbart ogrundat” utan att förtydliga detta på något sätt.
- 52 I den andra delen av denna grund gjorde klagandebolaget gällande att tribunalen hade underlåtit att undersöka frågan om ogiltighet av punkt II.30 i de allmänna kontraktsvillkoren, trots att denna punkt enligt klagandebolaget stred mot artiklarna 1172 och 1231 i den belgiska civillagen. Tribunalen begränsade emellertid följderna av tillämpningen av punkt II.30 i de allmänna kontraktsvillkoren. Tribunalen fastställde, å ena sidan, i punkt 94 i den överklagade domen, att nämnda punkt inte var tillämplig på den skada som hade orsakats av den försenade återbetalningen av de förskott som

felaktigt hade betalats ut. Tribunalen utnyttjade, å andra sidan, den i artikel 1231 i den belgiska civillagen föreskrivna möjligheten att minska storleken på de schablonersättningar som kommissionen har rätt att kräva till 10 procent av de förskott som ska återbetalas. Härigenom minskade tribunalen de belopp som skulle återbetalas samtidigt som punkt II.30 i de allmänna kontraktsvillkoren fortsatte att vara tillämplig. Klagandebolaget anser emellertid att tribunalen borde ha ogiltigförklarat denna punkt II.30, med hänvisning till att den strider mot artikel 1172 i den belgiska civillagen, och i enlighet härmed ha fastställt att klagandebolaget inte var skyldigt att betala någon ersättning.

53 Klagandebolaget har i detta hänseende hänvisat till fast rättspraxis på området för oskäligen villkor för konsumenter, enligt vilken domstolen bedömt att den behöriga domstolen inte kan besluta att oskäligen allmänna avtalsvillkor i ett kontrakt enbart ska gälla i de delar som fortfarande är lagliga, utan måste besluta att de inte får tillämpas på avtalsparten (dom av den 14 juni 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 58 och följande punkter). Klagandebolaget anser att denna rättspraxis kan användas i förevarande fall eftersom bolaget, i likhet med konsumenter, är den svagare parten i kontraktet om unionsfinansiering på vilken kommissionens allmänna kontraktsvillkor tillämpas utan att bolaget har något inflytande på dessa.

54 Enligt kommissionen kan överklagandet inte vinna bifall såvitt avser den femte grunden.

– *Domstolens bedömning*

55 Vad avser den första delen av den femte grunden om bristande motivering ska det dels erinras om att enligt fast rättspraxis syftar domstolens kontroll, inom ramen för ett överklagande, bland annat till att bedöma i vilken omfattning tribunalen på ett tillfredsställande sätt har prövat samtliga argument som klaganden har anfört, dels om att en grund om att tribunalen inte har besvarat argument som åberopades i första instans i huvudsak rör ett åsidosättande av den motiveringsskyldighet som följer av artikel 36 i stadgan för Europeiska unionens domstol, vilken är tillämplig på tribunalen enligt artikel 53 första stycket i samma stadga, och enligt artikel 117 i tribunalens rättegångsregler (dom av den 11 maj 2017, Dyson/kommissionen, C-44/16 P, EU:C:2017:357, punkt 37 och där angiven rättspraxis)

56 Det följer av domstolens fasta praxis att motiveringsskyldigheten inte innebär att tribunalen är skyldig att utforma domskälen så, att samtliga resonemang som parterna i målet fört bemöts vart och ett för sig och på ett uttömmande sätt. Motiveringen kan således vara underförstådd, förutsatt att de berörda får kännedom om skälen till att tribunalen inte ansåg att det fanns fog för deras argument, och att domstolen får ett tillräckligt underlag för att kunna utföra sin prövning (dom av den 11 maj 2017, Dyson/kommissionen, C-44/16 P, EU:C:2017:357, punkt 38 och där angiven rättspraxis).

57 I förevarande fall underkände tribunalen, i punkt 79 i den överklagade domen, klagandebolagets resonemang vilket grundade sig på uppfattningen att punkt II.30 i de allmänna kontraktsvillkoren inte var förenlig med den allmänna moral som skyddas i artikel 1172 i den belgiska civillagen, med hänvisning till att resonemanget var "uppenbart ogrundat". Härigenom underkände tribunalen detta resonemang utan att ange några som helst skäl till stöd för sin bedömning.

58 Klagandebolagets påstående underkändes förvisso såsom "uppenbart" ogrundat. Ett beslut att underkänna ett argument, som har åberopats av en part, såsom ogrundat befriar emellertid inte tribunalen från skyldigheten att motivera beslutet, oberoende av hur uppenbart ogrundat argumentet är. Tribunalens bedömning är följaktligen otillräckligt motiverad. Denna brist är emellertid inte av sådant slag att den överklagade domen ska upphävas.

59 Såsom tribunalen angav i punkt 76 i den överklagade domen förutsatte nämligen prövningen av det fjärde yrkandet, vilket avsåg schablonersättningarna, att tribunalen kontrollerade huruvida kommissionens tillämpning av denna punkt under omständigheterna i målet var förenlig med reglerna i den belgiska civillagen avseende tillämpning av vitesklausuler. Eftersom det i belgisk rätt, som var

tillämplig på de omtvistade kontrakten om ekonomiskt stöd, föreskrevs att sådana klausuler kunde tillämpas och en sådan straffrättslig bestämmelse, i enlighet med artikel 1229 i den belgiska civillagen och såsom tribunalen erinrade om i punkterna 81 och 82 i den överklagade domen, kompenserar för förseningen i genomförandet eller uteblivet genomförande av den huvudsakliga skyldigheten, kan den straffrättsliga bestämmelsen i punkt II.30 i de allmänna kontraktsvillkoren följaktligen inte anses vara olaglig eller strida mot allmän moral.

- 60 Vad avser den andra delen av den femte grunden konstaterar domstolen att den grundar sig på premissen att artiklarna 1172 och 1231 i den belgiska civillagen har åsidosatts.
- 61 Såsom framgår av prövningen av den första delen av den femte grunden åsidosatte tribunalen inte artikel 1172 i den belgiska civillagen. Vad avser artikel 1231 i nämnda lag räcker det att erinra om att denna bestämmelse inte villkorar giltigheten av en straffrättslig bestämmelse, men tillåter att domstolen minskar det belopp som borgenären kräver när nämnda belopp uppenbart överstiger det belopp som parterna kan fastställa för att ersätta skada som är en följd av att avtalet i fråga inte har genomförts. Tribunalen gjorde därmed en riktig bedömning när den fastställde detta i punkt 90 i den överklagade domen,
- 62 För övrigt konstaterar domstolen, med avseende på argumentet som hänför sig till domen av den 14 juni 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349) och som åberopats till stöd för att tribunalen borde ha fastställt att punkt II.30 i de allmänna kontraktsvillkoren inte kunde tillämpas och saknade relevans i målet, att detta argument åberopades för första gången vid domstolen och därför inte kan tas upp till sakprövning av samma skäl som angetts i punkt 29 ovan.
- 63 Härav följer att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den femte grunden.

Yrkandena i överklagandet i de delar som de avser rättegångskostnaderna i första instans

- 64 Klagandebolaget har yrkat att punkt 4 i domslutet i den överklagade domen ska upphävas i den del som tribunalen förpliktade bolaget att bära sina egna rättegångskostnader, inklusive rättegångskostnaderna som är hänförliga till det andra och det tredje yrkandet med avseende på vilka tribunalen fastställde att det saknades anledning att döma.
- 65 Domstolen erinrar om att enligt artikel 58 andra stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol får "ett överklagande ... inte avse endast rättegångskostnadernas storlek och fördelning". Vidare följer av fast rättspraxis att när alla andra grunder till stöd för överklagandet har underkänts ska ett yrkande om att tribunalens beslut om rättegångskostnaderna var rättsstridigt avvisas i enlighet med denna bestämmelse (se, bland annat, beslut av den 16 september 2005, Schmoldt m.fl./kommissionen, C-342/04 P, ej publicerat, EU:C:2005:562, punkt 65 och där angiven rättspraxis).
- 66 Av detta följer att när alla andra grunder till stöd för överklagandet har underkänts ska ett yrkande om att tribunalens beslut om rättegångskostnaderna var rättsstridigt avvisas.
- 67 Mot bakgrund av det ovan angivna ska överklagandet ogillas i sin helhet.

Rättegångskostnader

- 68 Enligt artikel 138.1 i domstolens rättegångsregler, som är tillämplig på mål om överklagande enligt artikel 184 i dessa rättegångsregler, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att klagandebolaget skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom klagandebolaget har tappat målet, skall kommissionens yrkande bifallas.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tionde avdelningen) följande:

- 1) **Överklagandet ogillas.**
- 2) **Ludwig-Bölkow-Systemtechnik GmbH ska ersätta rättegångskostnaderna.**

Underskrifter